

б) наявна в усіх завданнях інформація, пов'язана з процесом виготовлення декоративно-ужиткового виробу.

Висновки. Проаналізувавши психолого-педагогічні передумови формування творчих здібностей, зазначаємо, що, насамперед, для розвитку творчих здібностей необхідне бажання створити щось нове. І це не повинен бути витвір мистецтва або щось надзвичайне. Навіть невеличкий елемент змінить річ і надасть їй індивідуального забарвлення. Успіх навчання залежить від того, як воно забезпечує формування і розвиток психологічних передумов, необхідних для виконання завдань, поставлених вчителем. Використання вчителем системи дидактичних засобів навчання дає змогу ефективніше розвивати творчу активність. Ефективність розвитку творчих здібностей залежить також і від врахування вікових та індивідуально-психологічних особливостей учнів, а саме труднощів підліткового віку.

Формування особистості – динамічний процес, що відбувається під впливом різноманітних факторів, серед яких важливе місце посідає творча діяльність. Тому слід приділити основну увагу індивідуальності дитини, розвитку її творчого потенціалу, створенню умов, що забезпечують розвиток творчих здібностей кожного учня.

Література

1. Геращенко В. Система педагогічної діяльності з формування творчих здібностей учнів / В. Геращенко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 1998. – № 1. – С.16-17.
2. Гонтаровська Н. Оптимальний варіант розв'язання проблем творчості / Н. Гонтаровська // Директор школи. – 1999 – № 42. – С. 6-7.
3. Клепиков О.І. Творчість: істина, краса, благо / О.І. Клепиков. – К.: Видавництво т-ва «Знання» України, 1991. – 48 с.
4. Козленко В. Формування творчих особливостей учнів / В. Козленко // Рідна школа. –1999. – № 5. – С. 17-20.
5. Лелюк О. Як розвивати здібності учнів / О. Лелюк // Директор школи. – 1999. – № 10. – с.4.
6. Моляко В.О. Чи можна навчити творчості? / В.О. Моляко // Обдарована дитина. – 1999. – № 3. – С. 2-4.
7. Основи психології: Підручник / За заг. ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. – 2-ге вид., стереотип. – К.: Либідь, 1996. – 632 с.
8. Педагогічна психологія: Навч. посібник / Л.М. Проколієнко, М.Й. Боришевський, В.О. Моляко та ін.; За ред. Л.М. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенка. – К.: Вища шкoл., 1991. – 183 с.
9. Піхманець Р.В. Психологія художньої творчості / Р.В. Піхманець. – К.: Наукова думка, 1991. – 194 с.
10. Штифурак В. С. Організація роботи зі здібними та обдарованими дітьми : Навчально-методичний посібник / В.С. Штифурак. – Вінниця, 2009. – 176 с.
11. Чорна Л.Г. Психологічне забезпечення розвитку творчих здібностей учнів / Л.Г. Чорна // Обдарована дитина. – 2001. – № 2. – С. 44-52.
12. Орлов А.Б. Психология личности и сущности человека: парадигмы, проекции, практики / А.Б. Орлов. – М., 2002. – 272 с.

УДК 373.3.015.31.091.312

А.Самотуга,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

A.Samotuga,
Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

ОРГАНІЗАЦІЯ КОЛЕКТИВНОЇ ТВОРЧОЇ РОБОТИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОГО КОНСТРУЮВАННЯ

ORGANIZATION OF COLLECTIVE CREATIVE WORK OF YOUNG SCHOOLS BY WAYS OF ARTISTIC DESIGN

Анотація. У статті ставиться завдання розкрити особливості організації колективної творчої роботи молодших школярів засобами художнього конструювання.

Abstract. The article aims to reveal the features of the organization of collective creative work of younger students by means of artistic design.

Ключові слова: колективна творча діяльність, художнє конструювання, молодші школярі, творчі здібності.

Key words: collective creative activity, art making, young learners, creative abilities.

Постановка проблеми. Провідними завданнями початкової ланки освіти є встановлення потенційних можливостей учнів та цілеспрямований їх розвиток у різних видах діяльності. Інтенсивне впровадження колективного навчання актуалізує проблему диференціації учбової діяльності школярів, з метою поліпшення їх загальної успішності. Створення умов для підвищення ефективності навчально-виховного процесу у школі передбачає обов'язкове врахування індивідуальних відмінностей дитини в процесі колективної роботи, а зміст сучасної художньо-конструювальної діяльності в початкових класах значно ускладнюється. Саме для цього необхідне різнобічне вивчення підростаючої особистості, яке можливе при використанні комплексного підходу у розв'язанні проблеми колективного навчання.

Аналіз останніх досліджень. Пошук удосконалення шляхів використання колективної творчої діяльності молодших школярів у процесі художнього конструювання був і залишається предметом педагогічних наукових досліджень. Значний внесок у успішне вирішення проблеми колективного творчого виховання у загальноосвітніх школах і позашкільних закладах зробили видатні вчені-педагоги Б. Асаф'єв, В. Білоусова, М. Дригайло, Б. Друзі, С. Кельнер, О. Коносовська, О. Мірошниченко, Л. Покроєва, Л. Присяжнюк, Н. Резнік, І. Старко, В. Сухомлинський, В. Шацька.

Мета статті – розкрити особливості організації колективної творчої діяльності дітей засобом художнього конструювання як важливого компоненту освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. Колективна творча діяльність (КТД) - це діяльність, що приносить радість і користь оточуючим і класному колективу, в процесі якої учні намагаються поліпшити життя, як своє, так і людей, що їх оточують. Щоб відбувалося розширення діапазону потрібні спеціальні педагогічні дії. Такі умови класному керівнику та його вихованцям надає методика колективного творчого виховання, технологічним ядром якої є колективна творча справа.

У процесі колективної творчої діяльності реалізуються різні функції виховної діяльності: вихователі передають готовий суспільно-цінний досвід вихованцям, ті оволодівають цим досвідом, і створюють новий разом з вихователями та під їх керівництвом. Пізніше відбувається поєднання цього досвіду з попереднім, обмін поєднаним досвідом, його закріплення та нагромадження у вигляді позитивних традицій, подальший їхній розвиток.

На думку В. Рогозіної, творчі здібності – це особливий вид розумових здібностей, що виражаються в умінні продовжувати розумову діяльність за межами необхідного, відхилятися в мисленні від традиційних норм і генерувати різноманітні оригінальні ідеї, знаходити способи їх практичного вирішення. У школярів творчі здібності проявляються в нестандартності, нешаблонності рішення запропонованих їм завдань [1, с.38].

Творчі здібності дітей мають багато індивідуальних відмінностей. Зовнішні прояви творчого розвитку різноманітні – це і більш швидкий розвиток мовлення і мислення дитини, і рання захопленість, і допитливість. Найбільш загальною характеристикою і структурним компонентом творчого потенціалу дитини є пізнавальні потреби, які є складовими психологічної основи домінантності пізнавальної мотивації. Ця мотивація виражається в дослідницько-пошуковій активності, проявляється в більш високій сенситивності до новизни стимулу, новизні ситуації, виявленню нового в звичайному.

Художнє конструювання, будучи одним з видів художньої творчості, дозволяє формувати творчі здібності, сприяє вихованню естетичної культури особистості, і в той же час дає можливість закріпити і поглибити знання, уміння, навички, отримані дітьми на уроках трудового навчання. Також розвивається художній смак, здатність знаходити шляхи для вираження образу, що створюється, формуючи творчий потенціал особистості, а також знання, уміння, навички в області художньо-трудова діяльності. Але разом з тим художнє конструювання, як всякий вид діяльності, створює хороші можливості для моделювання різних типів взаємодії дітей в процесі діяльності, що виховує почуття обов'язку, відповідальності, уміння підкорятися вимогам групи і творчо працювати в колективі, виявляти взаємодопомогу, засвоювати норми суспільної поведінки. У процесі конструювання у школярів інтенсивніше розвивається просторова уява, виробляється здатність швидко перейти від мислення до дії, заделегідь обдумуючи хід своєї роботи, планувати її, формується і розвивається точність і спритність рухів.

Одним з аспектів конструктивної діяльності є результат, що виражається в закінченому предметі. Дитині треба довести, що все, що робить людина, має свою форму, композицію, колір, лінію і тому зроблене ним самим може бути красивим або негарним, прекрасним або потворним. Оформляючи результат праці, школяр повинен думати не тільки про те, чи зручна дана річ, але і про те, як вона виглядає. Тому одна з найважливіших задач навчання конструюванню складається в тому, щоб вчити дитину не тільки навикам добросовісної роботи, але і почуттю форми, поєднанню кольору, композиції, симетрії. Передусім діти осягають важливу думку, що конструкція форми повинна бути доцільною, розумною, речі, що виявляється в зручності при її користуванні. Чим

повніше відповідає форма своєму призначенню, чим доцільніше вирішена, тим вона простіше. Тому здоровий естетичний смак розцінює простоту форми як вираження її краси[4, с.40]. .

До загальношкільних завдань належить художньо-конструювальне виховання, політехнічна освіта, профорієнтація, формування творчого ставлення до праці, поєднання навчання з продуктивною працею. Умови для художнього конструювання значно покращуються, коли учні зайняті якоюсь корисною роботою, знають де будуть застосовані результати їх праці. Робота дітей має носити колективний характер, щоб діти контактували між собою, усвідомлювали, що вони залежать один від одного. На заняттях по художньому конструюванні часто спостерігається така картина: одні учні швидко і високоякісно виконують роботу, економно використовують матеріал, підтримують чистоту на робочих місцях, а інші - виконують завдання необережно.

КТД в художньому конструюванні – суспільний пошук кращих рішень життєво-важливих завдань, тому що робиться спільно з дітьми і дорослими – виконується, організовується, задумується, вирішується, оцінюється. У кожній КТД вирішується цілий ряд педагогічних завдань, відбувається розвиток колективістських, демократичних основ життя, самостійності та ініціативи дітей, самоуправління [6, с.19].

Наше завдання полягає в тому, щоб спрямувати КТД на збагачення колективу й особистості соціальним цінним досвідом, на удосконалення кращих людських здібностей, потреб і відносин. У процесі художнього конструювання варто дотримуватися таких етапів організації колективної творчої діяльності, а саме:

I. Перший етап – тема й напрямок КТД.

На цьому етапі ми допомагаємо учням у виборі теми й напрямку справи. Проте робимо це так, щоб йшло це від самих дітей: проводимо конкурс між первинними колективами на кращі варіанти, пропозиції, проекти КТД. Учитель сам бере участь у конкурсі нарівні з дітьми і пропонує свої варіанти. На загальних зборах заслуховуються й обговорюються всі варіанти. Один із них відбирається для здійснення і створюється вільний проект.

II. Другий етап – рада КТД.

Вибирається рада справи, куди входять і дорослі організатори (вчителі, батьки, завучі тощо). Рада справи, спираючись на пропозиції первинних колективів, опрацьовує обраний варіант. Роль вчителя полягає в тому, щоб допомогти учням врахувати місцеві умови школи, розподілити доручення між первинними колективами. Вчитель спрямовує творчу діяльність на розвиток в учнів творчого пошуку. Готуючись до справи, намічають систему своїх власних дій, піклуючись перш за все про те, щоб забезпечити активну участь кожного вихованця в колективній справі.

III. Третій етап – підготовка КТД.

Колективна підготовка справи. Тут вчитель разом з дітьми уточнює, коректує план її підготовки і правила проведення, потім безпосередньо організовують виконання цього плану. Спрямовують увагу на заохочення ініціативи кожного учасника. Учні повинні брати активну участь у роботі над планом.

IV. Четвертий етап – проведення колективної творчої діяльності.

На цій стадії здійснюється конкретний план, розроблений з усіма корективами, які були внесені його учасниками під час підготовки колективної творчої справи. Вчитель слідкує за тим, як саме учні проводять колективну діяльність. Допомагають учням у вирішенні тих чи інших питань, які виникли у дітей під час роботи. Якщо вчитель бачить, що справа йде в них не в потрібному напрямку, то координую її. Також корисним виявляються і відхилення від задуму, що виникають під час проведення КТД через різні непередбачені обставини й помилки учасників. Усе це є також необхідною школою життя.

Головне для вчителя, як керівника і провідного учасника КТД- збуджувати і зміцнювати мажорний план, дух бадьорості у власних силах, у своїй здатності нести людям радість, прагнення перебороти будь-які труднощі.

V. П'ятий етап – підсумки КТД.

Колективне підбивання підсумків КТД. На цій стадії важливу роль відіграють загальні збори учасників проведеної колективної діяльності: це можуть бути або збори, на яких обговорюється проблеми колективу за минулий період, або спеціальні збори – «вогник», присвячені результатам даної справи[7.с.11].

Організаційний момент бере на себе учитель. Заздалегідь продумає програму зборів, залучивши до їх проведення не тільки учнів, а й інших учасників виховного процесу. Це залежить від виду КТД. Вчитель повинен відвести дітям якнайбільшу роль у проведенні зборів. Вихованці підбивають підсумки виконання власних завдань.

Коли у дітей нагромаджується досвід створення виробів різноманітними способами, треба надати їм можливість аналізувати зразки з позицій способу їх виготовлення. Так, вчитель пропонує

об'ємну фігурка тварин з паперу на основі куба, бруска, конуса, розділеного пополам прямокутника. Дитина вибирає той або інакший спосіб роботи. Уміння знаходити загальний спосіб створення основи конструкції розвиває самостійність дитини у виборі кольору, величини, можливих деталей, прикрас для конкретного, задуманого ним виробу. А в результаті робота кожної дитини індивідуальна.

Треба вчити бачити об'єкт загалом і по частинах. Діти даного віку з нестійкою увагою не уміють бачити декілька предметів в єдності. Вони часто вихвачують один предмет і поступово до нього приєднують інші. Тому дуже важливо навчити їх бачити декілька предметів в комплексі, показувати красиве поєднання, необхідність єдності. З цією метою можна, наприклад, використати картини із зображенням інтер'єра кімнати, де враховано і колірне рішення, і просторове співвідношення різних предметів. Такого вигляду вправи вчать бачити декілька предметів в єдності, відчувати красу цієї єдності.

КТД можуть бути різними за тривалістю підготовки (день, тиждень, місяць). За характером провідної діяльності їх поділяють на суспільно корисні, трудові, пізнавальні, художні і спортивні. Вони є важливим фактором розв'язання виховних завдань. Виховні завдання, які висуваються педагогами у процесі КТД розв'язуються непомітно, тому в учнів ще на початковій стадії КТД складається враження, що вони роблять лише те, чого хочуть самі, а педагогічного впливу не існує. Цей фактор і є головним стимулятором активності, творчості, ініціативи, самодіяльності, демократизації шкільного та позашкільного життя. У процесі КТД одночасно розв'язується багато виховних завдань морального, фізичного, трудового, розумового, естетичного рівнів. КТД розвивають у гармонійній єдності три сторони особистості: пізнавально-світоглядну (знання, переконання, погляди, ідеали); емоційно-вольову (почуття, інтереси, потреби); дійову (вміння, навички, здібності, риси характеру). Участь вихованців у підготовці та проведенні КТД якнайкраще сприяє їх залученню до активної соціальної діяльності, а отже, створює оптимальні умови для набуття соціального досвіду[2, с.43].

Висновки. Таким чином в процесі колективної творчої роботи молодших школярів засобами художнього конструювання розвиваються в єдності всі три сторони особистості: пізнавально-світоглядна (знання, погляди, переконання, ідеали), емоційно-вольова (почуття, прагнення, інтереси, потреби), діяльнісна (уміння, навички, звички, здібності, риси характеру). Колективні творчі роботи— це, передусім, прояв життєво-практичної громадської турботи про поліпшення спільного життя, це сукупність певних дій на загальну користь та радість. Це робота колективна, тому що планується, готується, здійснюється і обговорюється всіма учасниками. Ця діяльність є творчою, тому що на кожній стадії її здійснення і учні, і педагоги ведуть пошук найкращих шляхів вирішення спільного завдання; бо справа не робиться по шаблону, завжди розкриває нові можливості її учасників.

Література

1. Бондаренко, Г. Формування творчої особистості школяра : з педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського / Г. Бондаренко // Початкова освіта. – 2013. – Жовтень (№ 38-39). – С. 17-24. – Бібліогр.: 15 назв.
2. Замула Л.Ф. Колективна творча справа як засіб формування особистості через учнівський колектив / Л.Ф. Замула // Виховна робота в школі. – 2008. – Січень (№1). – С. 43 – 46.
3. Зоц В., Коломієць Г. КТД , - колективна творча діяльність : [Виховна технологія] // Завуч. – 2004. – Січ.(№3). – С. 1 – 8 –(Вкладка).
4. Ніколенко Л.М. Розвиток креативності учнів і педагогів / Л.М Ніколенко // Завучу. Усе для роботи . – 2011. – №7. – С.40 – 4.
5. Резнік Н. Колективна творча діяльність молодших школярів як вид суспільної діяльності [Текст] / Н. Резнік // Початкова школа. - 2007. - № 3. - С. 4-5.
6. Черкошина Н.І. Колективні творчі справи як засіб розвитку особистості та творчих здібностей молодших школярів // Почат. навчання та виховання. – 2004. – Трав.(№14). – С.19 – 21.
7. Яременко Н.В. Художнє конструювання/ Н.В. Яременко // Шкільний світ. – 2009. – Березень (№10). – С.11 – 13.

УДК 37.01:73

Л.Старовойт,

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету

L.Starovoit,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University